

Stavba smíření slaví 25 let. S koncerty, výstavou a spoustou vzpomínek

5.9.2025 - Jan Mikulička | Krajský úřad Libereckého kraje

Nová budova liberecké knihovny, která je unikátní tím, že pod jednou střechou spojuje nejen moderní veřejnou knihovnu, ale také novodobou synagogu, a originálním způsobem tak vyjadřuje specifickou historii místa, na němž stojí, byla otevřena 9. listopadu 2000.

Na pozemku dnešní liberecké knihovny totiž před druhou světovou válkou stála jedna z největších synagog ve střední Evropě, která byla vypálena během protizidovského pogromu známého jako Křišťálová noc 10. 11. 1938.

„Obnovení synagogy vklíněním do budovy knihovny považujeme za chvályhodný projev úsilí většinové společnosti vrátit Židům jejich místo na Liberecku a přispět k obnově židovského života. Není to samozřejmé, o to více úctyhodné,“ uvedl RMichal Hron, předseda Židovské obce v Liberci.

Sama liberecká knihovna jako instituce stojí na základech českého a německého knihovnictví v Liberci a hlásí se k odkazu především dvou knihoven, které položily její základy. Byly to Lidová česká knihovna, založená 1904, a německá vědecká Bücherei der Deutschen, jež byla otevřena v roce 1924. Sloučením jejich fondů v roce 1945 vznikla Státní studijní knihovna, předchůdkyně dnešní vědecké knihovny. Tím se liberecká knihovna stává nositelkou odkazu literatury českých Němců na Liberecku.

Novodobá Stavba smíření je tedy originálním a symbolickým vyjádřením smíření tří kultur a národností, které zde na Liberecku vedle sebe žily a působily před druhou světovou válkou a jejichž soužití bylo podrobeno velkým zkouškám, tragédiím a dějinným zvratům.

„Libereckou knihovnu můžeme označit jako knihovnu s příběhem, ale také jako knihovnu s odkazem. Naplnění tohoto odkazu je velký závazek a zároveň obrovská výzva pro nás, kteří máme tu čest formovat současnou i budoucí podobu knihovny a jejích služeb. Tomu významně napomáhá též podoba a koncept Stavby smíření. Po pětadvaceti letech se ukazuje, že návrh architekta Radima Kousala byl skutečně nadčasový, umožňuje reagovat na výzvy, které poměrně rychlý vývoj ve všech oblastech lidské činnosti přináší,“ doplnila Dana Petrydesová, ředitelka knihovny.

Pojetí nové knihovní budovy jako Stavby smíření bylo společným dílem tehdejší ředitelky liberecké knihovny Věry Vohlídalové a architekta Radima Kousala z projekčního týmu SIAL. Stavba se uskutečnila za finančního přispění nejen České republiky, ale i Evropské unie, vlády spolkové republiky Německo, Česko-německého fondu budoucnosti a dalších subjektů a soukromých osob.

„Krajská vědecká knihovna ve spojení se synagogou, to je unikát a počín skutečně mimořádného významu. Dnes už ji vnímáme jako samozřejmou součást města, ale vybojovat ji stálo nemalé úsilí. Musím ocenit vizionářský přístup a neústupnost bývalé ředitelky knihovny, Věry Vohlídalové. Bez ní bychom knihovnu v této podobě, s tak velkým otiskem, který je zřejmý z toho, že se jedná o „stavbu smíření“, neměli. Dokladem toho, že se vyplatil vizionářský přístup je to, že i když je knihovně už pětadvacet let, je svou funkcí stále současná. Pochopitelně na tom má zásluhu také současný tým knihovníků,“ řekla Květa Vinklátová, náměstkyně pro kulturu a cestovní ruch Libereckého kraje.

Podle Věry Vohlídalové vyjadřuje Stavba smíření akt vzájemného porozumění a ve vazbě na válečná léta představuje částečně i akt odškodnění. *„Je symbolem podané ruky nad vzájemnou minulostí do*

nové budoucnosti a symbolem smíření lidí a mezilidské komunikace vůbec,“ prohlásila Věra Vohlídalová při slavnostním aktu otevření nové budovy v roce 2000.

A jaký je pohled architekta, jehož nesnadným úkolem bylo skloubit symbolický význam a historický odkaz instituce, která poskytuje tradiční služby, ale vyžaduje moderní pojetí otevřeného veřejného prostoru?

„Říká se, že obtížnost řešení návrhu moderní knihovny spočívá v soužití bibliotéky a mediatéky, setkání dvou světů, knihovnictví historického a knihovnictví budoucnosti. Východisko z tohoto problému je návrh nadčasového a univerzálního zařízení, které je schopno absorbovat oba tyto světy a zároveň má velkou kapacitu integrovat proměnlivost programu bibliotéky a mediatéky,“ dodal architekt Stavby smíření Radim Kousal.

U příležitosti oslav 25. výročí Stavby smíření pořádá liberecká knihovna pro veřejnost celou řadu kulturních a společenských akcí, na jejichž přípravě spolupracuje též s libereckou Židovskou obcí. Oslavy zahájí 19. září od 18 hodin beseda nazvaná Knihovny očima Davida Vávry. Architekt a herec představí publiku významné evropské a světové knihovny, přiblíží i mimořádný koncept liberecké Stavby smíření.

Dárkem pro čtenáře bude jistě beseda, autorské čtení a autogramiáda spisovatelky Kateřiny Tučkové 29. září od 17 hodin a Jiřího Hájíčka 5. listopadu.

Součástí podzimního programu budou i dva koncerty. V prostorách knihovny se představí 25. října liberecká kapela Těla a 10. listopadu se prostor synagogy otevře koncertem rodiny Hoškových, jejichž komorní soubor představí díla významných židovských skladatelů 20. století.

Program nabídne v listopadu i výstavu Knihovna pro 21. století očima studentů architektury. Následovat bude 18. listopadu od 17 hodin Vzpomínkový večer s Věrou Vohlídalovou, Radimem Kousalem a dalšími hosty, kteří stáli u vzniku Stavby smíření.

Další zajímavosti knihovna připravuje po novém roce – v duchu oslav se ponese 24. ledna Ples v knihovně a v únoru by do liberecké knihovny měl zavítat polský spisovatel a novinář Mariusz Szczygieł.

<https://www.kraj-lbc.cz/aktuality/stavba-smireni-slavi-25-let-s-koncerty-vystavou-a-spoustou-vzpomin-ek-n583290.htm>